

Berlin Duvarı'nın yıkılışı: Ayrıntılı bir analiz

Lucha Internacionalista

Çeviri: Murat Yakın

Doğu ve Batı Berlin'i birbirinden ayıran duvarın çöküşü, hiç kuşku yok ki, 2. Dünya Savaşı sonrası Avrupa'da kurulmuş olan düzenin de yerle bir olması anlamına geldi. Yirminci yüzyılın ikinci yarısı boyunca gerek SSCB gerekse Doğu Avrupa'daki diğer yozlaşmış işçi devletleri üzerinde mutlak bir otoriteye sahip durumdaki Stalinist rejimler çözülüp dağılırken, kapitalizmin söz konusu topraklarda restore edilmesiyle sonuçlanan bu sürecin sınıf bilinci ve örgütlülük düzeylerinde günümüz "solu" üzerinde de belirleyici etkileri oldu. Tabiri caiz ise söz konusu sürecin mantığı kavranmaksızın, günümüz solunun geçirdiği politik ve örgütsel evrimin izlerini sürmek de olanaksızlaştı.

Bu çerçevede, 2009 yılında -Berlin Duvarı'nın yıkılışının 20. yılı sebebiyle- İspanya'da Lucha Internacionalista -Enternasyonalist Mücadele- dergisinin teorik eki olarak yayımlanmış olan aşağıdaki metne dergimizde yer vermeyi anlamlı bir başlangıç olarak değerlendirmekteyiz.

Nazizm'in yenilgisi ve Avrupa'nın bölüşülmesi

Hitler'in 1945 yılındaki nihai yenilgisinin ardından, ittifak güçleri 4-11 Şubat 1945 tarihlerinde Yalta'da bir araya gelirler. Söz konusu toplantıda SSCB'yi temsilen

Stalin, Britanya'yı temsilen Başbakan Churchill, ABD'yi temsilen Başkan Roosevelt hazır bulunmaktadır. Bu toplantıdan kısa bir süre sonra 8 Mayıs tarihinde Almanya kesin olarak teslim olur. Galip güçler bir kez daha aynı yılın 17 Temmuz ve 2 Ağustos günlerinde bu kez, Berlin yakınlarındaki Postdam kentindeki bir konferansta bir araya gelecektirler. Bu kez Yalta'daki aktörler açısından iki değişiklik söz konusudur; Churchill'in yerinde yeni seçimlerle işbaşına gelen İşçi Partili Attlee ve Roosevelt'in yerinde ise onun ölümü üzerine görevi devralan Başkan Truman bulunmaktadır. Yalta ve Postdam'da birkaç ay içinde Avrupa'nın ve Almanya'nın kaderi çizilecektir.

Yalta ve Postdam konferanslarının temel hedefi, Avrupa'yı iki etki alanı çerçevesinde bölüşmek ve fiilen gündemde olan devrimci süreçleri ne pahasına olursa olsun kesin olarak durdurmaaktır. Fransa ve İtalya'da varolan yegâne güç, solun ve komünist partilerin belirleyici etkinliği ile Nazizm'den kurtarılmış bölgelerde sosyal hayatı örgütlemeye girişmiş durumdaki direniş hareketidir. Bu kritik aşamada Yunanistan'dan Yugoslavya'ya benzer bir devrimci süreç yaşanmaktadır.

Tüm Avrupa, Churchill'in İşçi Partisi karşısındaki seçim yenilgisinde somutlaşan türden bir dalganın etkisi altındadır. Ama Stalin -komünist partileri zorlamak suretiyle- silahları teslim ederek ve iktidarı burjuvaziye terk ederek, batı Avrupa'da burjuva devletlerin yeniden inşasını olanaklı hale getirir. Bu ihanetin en korkunç sonuçları Postdam Anlaşması gereği kapitalist alanda kalması zorunlu görülen Yunanistan'da yaşanır: Devrim, onu kan ve ateşle imha etmeye kararlı Britanya güçlerinin vahşetine terk edilir.

Yugoslavya iki etki alanı arasında yarı yarıya bölünmüş durumdadır, bu nedenle Sırp monarşisinin temsilcileriyle Tito ve Komünist Parti'nin önderlik ettiği "Yugoslavya Antifaşist Ulusal Kurtuluş Konseyi" güçleri arasında bir koalisyon hükümeti oluşturulur. Ne var ki, halk güçleri kısa sürede bir referandum aracılığıyla monarşinin lağvedilmesini sağladılar. Yalta Anlaşması'na boyun eğmemiş olmak, Tito'yu Stalinle karşı karşıya getirecek ve O'ndan kopmak zorunda bırakacaktır.

Doğu Avrupa'da, Kremlin birliklerinin kontrolü altında Sovyet modelinin genişlemesine izin verilmiştir. Öte yandan yeni şekillenmekte olan Avrupa'da, Franco'nun İspanya'da ve Salazar'ın Portekiz'de kurmuş olduğu faşist diktatörlükler, tümüyle galiplerin hoşgörüsünden faydalanmaktadır.

Avrupa'nın emperyalizm ile Kremlin bürokrasisi arasında paylaşılmasına yönelik anlaşma, "soğuk savaş" olarak adlandırılan sürtüşmeler, gerilimler ve güvensizlikler arasında bir dengeye dayansa da bir "barış içinde birlikte yaşama" dönemini açmıştır.

Eđer, Avrupa'da kitle hareketinin yükselişİ söz konusu olmasaydı emperyalizm, savaşın sonundaki imkânlardan yararlanarak temel hedefi olan SSCB'yi yok etmeye dönük planlarını tamamlama fırsatı bulabilirdi. Ne var ki, savaşın sonu geldiğinde başlıca hedef, Avrupa'da kapitalizmin kontrolünün kaybedilmemesine dönüştü.

Öte yandan bürokrasi ile emperyalizm arasındaki anlaşmanın bu karşıdevrimci rolü, belirleyiciliğini yalnızca Avrupa ölçeğinde göstermedi; örneğin Birleşmiş Milletler nezdinde emperyalizmin hizmetinde bir İsrail devletinin yaratılmasını öneren kişi bizzat Stalin'di.

Anlaşmanın merkezi hedefi; Almanya'nın bölünmesi

Yalta ve Postdam'da bir araya gelen güçleri ilgilendiren ikinci bir süreç daha vardı; Almanya'ya ne yapılacağı? Bir yandan Almanların yaşamakta olduğu ve 3. Reich'in sınırlarının dörtte birlik bir bölümünü oluşturan topraklar, - Silezya, Doğu Prusya ve Sudet bölgesi- komşu ülkeler arasında paylaştırıldı. Böylelikle 8-10 milyon civarında Alman evlerini terk etmek durumunda kaldı. Diğer yandan, Almanya ve başkent Berlin, konferansların üç galip katılımcısı ile Fransa'nın arasında dört parçaya bölündü.

Galileri haklı olarak endişelendiren başka bir tehdit faktörü daha söz konusuydu; Almanya'da gerçekleşmesi olası bir devrimci durum. 1. Dünya Savaşı sona erdiğinde Almanya, tarihin akışını değiştirecek bir devrimci süreç yaşamıştı. 1918 Kasımı'nda patlak veren bir halk ayaklanması, Kaiser 2. Wilhelm'in iktidardan düşmesine yol açmış ve Friedrich Ebert yönetimindeki Alman Sosyal Demokrat Partisi hükümeti oluşturmuştu. SPD'nin -Alman Sosyal Demokrat Partisi- sol kanadını oluşturan ve partinin savaş yanlısı resmi politikasına muhalefet eden kesimleri -Spartakistler- burjuva cumhuriyetinin sınırlarını parçalayacak bir devrimci kalkışmaya giriştiler. Aralık ayında Berlin'de 1. Alman Sovyet Kongresi toplandı. 5 Ocak 1919'da genel grev ilan edildi ve ayaklanma başladı. Karl Liebknecht, bir endüstri kenti olan Leipzig'de "Alman Sovyet İşçi Cumhuriyetini" ilan etti. Sosyal demokrat hükümetin karşı saldırısı "kanlı hafta" adı verilen bir işçi katliamına dönüştü ve 12 Ocak günü devrimin nihai olarak ezilmesiyle sonuçlandı. İşçi devriminin önderleri Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht "sosyalist" savunma bakanı Gustav Noske'nin emriyle hapisanede öldürüldüler ve cansız bedenleri yok edildi.

2. Dünya Savaşı sona erdiğinde durum hâkim sınıflar açısından tümüyle tehdit ediciydi. Zira Nazizm, iktidarda olduğu süreç boyunca politik ve ekonomik iktidarı en üst düzeyde bütünleştirmişti. Yalnızca SS'lerin endüstriyel ve finansal gücü açısından değil, büyük burjuvazinin rejime katılımı açısından da bir bütünleşme söz konusuydu. Böylesi bir iç içe geçmenin ürünü olarak, Nazizm'in yenilgisini takip eden günlerde hem üst düzey subaylar hem de pek çok patron ülkeden kaçma yolunu seçti. Bu işgal koşullarında enkaza dönüşmüş Almanya'nın pek çok yerinde sayısız fabrika işçilerce kontrol altına alındı ve üretime sokuldu. Alman ordusu yenilgiye uğramış, Alman halkı ise müttefik güçlere karşı öfke yüklüydü.

Dresden, endüstri kenti Leipzig ve başkent Berlin 13-15 Şubat 1945 günleri arasında korkunç şekilde bombalandı. Trueno adı verilen operasyon esnasında, İngiliz kraliyet hava kuvvetleri ve ABD hava kuvvetleri 4 bin tonun üzerinde yüksek düzeyli patlayıcı ve söz konusu kentlerde zincirleme yangın fırtınalarına yol açan yangın bombaları kullandılar. Sözünü ettiğimiz operasyon, Yalta Konferansı'nın tamamlanmasından sonraki gün başlatılmıştı, bir başka deyişle konferans katılımcılarının görüş birliğine dayanmaktaydı ve Kızıl Ordu'nun Almanya içlerindeki ilerleyişini kolaylaştırmaya dönüktü. Bombalanan kentlerdeki

toplam ölü sayısı 100 binin üzerinde hesaplanırken, bombardımanın Alman ordusuyla bir ilişkisi olmadığı açıktı. Bombardıman Alman halkını terörize etmeyi hedeflemişti.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin karakteri

Almanya'nın Sovyet birliklerince işgali, hiçbir şekilde 1. Dünya Savaşı'nın ardından Sovyet hükümetinin Alman devrimiyle dayanışması türünden bir devrimci işçi dayanışması karakteri taşımadı. 1945 yılında Stalin Sovyet birliklerinin Alman halkıyla dayanışma anlamına gelebilecek girişimlerini kesin olarak yasakladı, zira Sovyet yetkililerine göre Alman halkı Nazizm sorumluluğu nedeniyle -Tüm burjuva güçler de aynı görüşteydi- cezalandırılmalıydı.

Postdam'da 3 galip güç, Almanya'nın savaş suçları nedeniyle cezalandırılmasını karar altına almışlardı. Ne var ki, o dönemde batıda ve doğuda iki farklı gerçeklik hüküm sürmekteydi. Sovyet birliklerince işgal edilen doğu bölgesi, beş eski idari bölgeyi; Mecklenburg, Brandernburg, Saksonya-Anhalt, Saksonya ve Turingen ve başkent Berlin'in doğu bölgesini kapsamaktaydı. Bu sınırlar içindeki yüzlerce alman fabrikası parça parça sökülerek Sovyet topraklarında yeniden inşa edilmek üzere taşınacak ve sonuçta Almanya'nın bu bölgesi bir patates tarlasına dönecekti. Avrupa'da güçler dengesi devrimcilerin yanındaydı ve bu nedenle emperyalizmin politikası savunma yönünde seyretmek durumunda kaldı. Yine de bu durum ve özellikle de Kremlin bürokrasisiyle askeri bir karşı karşıya geliş olasılığı, emperyalizmin konuya ilişkin yaklaşımının Kremlin'den farklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu nedenle, Fransa'nın Almanya'nın yeniden inşa edilmesine dönük çabaları, Britanya'nın ve ABD'nin yoğun katkıları, daima, kapitalist Batı Avrupa'da düzensizlik ve devrim tehditleri çerçevesinde değerlendirilmelidir.

100 binlerce Fransız, Britanya ve ABD askeri her bir galip sektörün hakim olduğu bölgeye konuşlandırılmıştır. Ama bu dönemde Batı Almanya'da ekonomik yeniden

inşayla birlikte, sosyal demokrasinin vazgeçilmez işbirliğiyle burjuva Alman devletinin yeniden inşası da gündemdedir. 3 Nisan 1948 yılında, 1951 yılına dek süren Marshall Planı hayata geçirilir. Bu plan 4 yıl boyunca dağıtılan çeşitli kalemlerden milyarlarca paketi içermektedir ve veriler açık bir şekilde, Kuzey Amerika'nın değirmenine su taşındığını ortaya koymaktadır. Bu pakete Britanya, 3.297 milyon dolar, Fransa, 2.296 milyon dolar, Almanya 1.448 milyon dolar ve İtalya, 1.204 milyon dolar yatıracaktır. Bu tarihsel dönemece Bretton Woods(1) Anlaşması sayesinde dünya pazarının kontrolünü eline geçiren ABD damgasını vuracak ve başlıca dünya gücüne dönüşecektir.

Demokratik Alman Cumhuriyeti (DAC), 2. Dünya Savaşı'nın ardından Doğu Avrupa'daki diğer ülkelerde yaşanan türden, bürokrasinin kontrolüyle burjuvazinin mülksüzleştirilmesine dayalı rejimlerle benzerlik taşııyordu. DAC, işgal altında bir bölge, Stalinist bürokrasinin emperyalizm ile işbirliğini sürdürdüğü bir platform, devasa bir askeri üs karakteriyle doğdu. SED'in -Alman Birleşik Sosyalist Partisi- Rus askeri yetkililerinin emirlerinin sadık bir uygulayıcısı olması ve halkın nefret ettiği STASİ'nin -DAC gizli servisi- sistematik şiddeti, bir süre sonra DAC'ı Alman işçi sınıfı açısından dayanılmaz bir baskı merkezine dönüştürecektir.

1953 Berlin'de işçi ayaklanması

Troçki, Stalinist bürokrasinin yozlaşma sürecine karşı politik bir devrim ihtiyacını gündeme getirmişti. Sosyal devrim, devletin yalnızca politik temellerini değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik yapısını da değiştirmeyi hedeflemekteydi. Öte yandan politik devrim, mevcut ekonomik temelleri korumakla birlikte kurulu politik iktidarı alaşağı etmeyi öngörüüyordu. Troçki'nin metodolojisinin özü bu yaklaşımda gizliydi; yozlaşmış işçi devletlerinde, üretim araçları üzerindeki devletleştirmeye dayalı kolektif mülkiyeti ve planlı üretimi sürdürmek, öte yandan iktidarı işçi sınıfından gasp etmiş bürokrasiyi iktidardan uzaklaştırmak. İşte bu politik devrim görevi, savaş sonrasında burjuvazinin mülksüzleştirildiği ama Stalinist tek parti rejimlerinin hâkim olduğu yozlaşmış işçi devletlerine yönelik olarak Troçkizm'in temel sloganıydı. Politik devrim sürecinin ilk sayfası Almanya'nın doğusunda yazılacaktı.

28 Mayıs 1953 tarihinde DAC hükümetinin, ücretler artırılmaksızın, endüstri üretiminin %10 oranında yoğunlaştırılmasına yönelik bir kararname yayımlamasının ardından, Haziran ayının başında yüzlerce grev gündeme gelir. 16 Haziran 1953'te inşaat işçileri Berlin'de grev ilan ederler. Bir sonraki gün yayılan ayaklanma DAC hükümetine yönelir. Birçok kentte grev komiteleri oluşturulur. Hükümet kararnamesinin geri çekilmesinin yanı sıra, hükümetin istifası ve partilerin özgürce katılabileceği demokratik seçimler ve Almanya'nın birleşmesi talep edilmektedir. İşçi sınıfı gerçekleştirilen gösterilerde hükümete karşı sloganlar yükseltir ve Enternasyonal marşını söyler. Berlin'deki ayaklanma Sovyet işgal güçlerine bağlı tank birliklerince vahşice bastırılır. 20 bin asker ve 16 zırhlı birlikten oluşan Sovyet müdahale güçleri bastırma operasyonuna başlar ve sayıları yüzleri bulan infazlara girişir. Binlerce tutuklama ve sayısız işçi önderine yönelik uzun süreli hapis cezaları gündeme gelir. Sovyet birliklerinin müdahalesine karşın, grev ve protesto dalgası kolaylıkla alt edilemez. Özellikle 17 Haziran'dan sonra 500'den fazla köyde gösteriler gerçekleştirilir.

Politik devrim doğrultusundaki bu hareket, 1956 yılındaki Macar konseyler devriminde, aynı yıl Polonya'da gerçekleştirilen güçlü devrimci harekette, 1968 baharında Prag'da ve 1970-71/ 1976-80 yıllarında bir kez daha Polonya'da bir süreklilik kazanacaktır. Ne var ki, Berlin'deki ayaklanmanın yenilgisi ve Rus tanklarının kanlı baskısı, işçi sınıfı açısından DAC'a yönelik bütün gelecek perspektiflerinin kapanmasına yol açar.

Bu aşamadan itibaren işçi sınıfının reddiyesi yeni bir arayışı gündeme taşır; hapisaneden firar süreci başlayacaktır.

İşçi sınıfına karşı duvarın inşası: Zindanın kapıları kapatılıyor

1952 yılından itibaren, Federal Alman Cumhuriyeti (FAC) ile DAC arasındaki iç sınırlar, kontrol noktaları ve güvenlik kuleleri aracılığıyla denetlenmekteydi ama bu tedbirler, 1948 ve 61 yılları arasında 3 milyon civarında insanın FAC'a geçişini engelleyemedi. 1980'li yıllara gelindiğinde geçiş yapanların 16 milyon civarında olduğu hesaplanmaktaydı. FAC'a kaçanların arasında başlıca kesimi, sahip

oldukları donanımla FAC'da rahatlıkla iş bulabilecek olan gençler oluşturmaktaydı. Gerçekleşen bu kitlesel erozyonun, bürokrasi açısından muazzam politik ve ekonomik bedelleri oldu.

12-13 Ağustos 1961 gecesi hiçbir ön uyarı yapmaksızın, Berlin duvarı topyekûn inşa edilmiş oldu. Bürokrasi olanca ikiyüzlülüğüyle, bu duvarı batıdan gelebilecek saldırılardan sakınmak adına "Antifaşist Koruma Duvarı" olarak adlandıracaktı. Öte yandan bu isim kimse için ikna edici olmadı, zira tüm kontrol tedbirleri DAC'a ve orada yaşamaya devam edenlere yönelikti. Duvar, Berlin kentini ikiye bölen 45 km'lik bir alana uzanıyor ve kentin DAC'a ait bölgesini Batı'dan ayıracak şekilde 115 km'lik bir hattı çevreliyordu. Böylelikle bürokrasi, DAC'ı devasa bir hapishaneye dönüştürme sürecini tamamlamış olacaktı.

Takip eden yıllarda duvar daha da güçlendirilecek, 1975 yılında dikenli teller, alarm kabloları, araçların geçmesini engelleyecek barikatlar, 300'den fazla koruma kulesi ve 30 civarında Bunker'le tamamlanan dördüncü kuşak duvar devreye girecektir.

DAC ekonomisi teknik ve ekonomik düzey açısından FAC'ın gerisinde kalır. 1987 yılında FAC'da kişi başına düşen milli gelir 18400 dolar civarında seyrederken, bu oran DAC'da 8000 dolar düzeyinde kalır. Öte yandan diğer COMECON(2) ülkeleriyle kıyaslama daha farklı bir tablo sunmaktadır. Polonya'da kişi başına milli gelir 1720 dolar düzeyindeyken bu rakam Macaristan'da 2240 dolardır. Almanya'nın doğusu cezalandırmaların sonucu olan gerilemenin ardından, endüstriyel bir ekonomi temelinde yeniden inşa edilir. DAC'ın durumu -FAC'ın etkisiyle- bir dizi ayrıcalıkla belirlenmeye başlar. FAC'dan DAC'ı ayakta tutmaya yarayacak bir sürekli kredi hattı kurulmuştur. 1983 yılında FAC, faizsiz 1 milyar marklık bir ticari kredi sağlar. 1984 Temmuz'unda ise, aynı koşullarda 950 milyon mark tutarında kredi serbest bırakılır. FAC, Berlin üzerinden transit geçiş hakkının bedelini altın olarak ödemektedir. Böylelikle Bonn yönetimi, DAC'a yıllık 3 milyon mark tutarında bir destek sağlamış olacaktır. Bu katkıların Alman burjuvazisi açısından anlamı, iyice yavaşlamış olmakla birlikte varlığını sürdüren göçmen akımını frenlemektir.

Doğu Avrupa'daki devletlerin ekonomik krize girdikleri 80'li yıllarda, DAC'daki ücretler FAC'daki ücret seviyelerinin oldukça gerisinde kalmakla birlikte diğer COMECON ülkelerinden ileri düzeydedir. Bürokrasinin planlama üzerindeki belirleyici ağırlığı ve daha da önemlisi bölgedeki askeri işgalin ağırlığı -bu işgalin ekonomik bedeli Alman halkınca ödenmekte, politik bedeli ise baskı rejimi olarak tahsil edilmektedir- iş üretkenliğinde ve bir bütün olarak ekonomideki çöküşle tamamlanır. Ekonomik ve politik güçlükler, karşılıklı olarak birbirini besler ve DAC'daki yaşam koşullarının ağırlaşmasına sebep olur. DAC'da yüz binlerce işgal askeri barındırılmaktadır ama durum giderek sürdürülemez bir karakter kazanacaktır.

'53 Haziran'ından '89 Kasım'ına

1953 Berlin ayaklanmasıyla '89 seferberlikleri arasında köklü bir fark söz konusuydu. 1989'da, '53'teki seçilmiş komiteleri, grevleri, bürokrasiye ve işgalci güçlere karşı üstlendikleri öncü rolle işçi sınıfı sahnede yoktu. Şimdi gençlik, FAC'a geçmeye yoğunlaşan talepleriyle başı çekmekteydi ve kaçınılmaz olarak Duvar'a karşı nefret kitlesel bir görüntü kazanacaktı. Öncü ve program çerçevesinde yaşanan bu değişimin iki temel açıklaması söz konusudur; içe dönük ilk faktör, 1953 devriminin ezilmesiyle ve kitlesel kaçışların engellenmesi için Duvar'ın inşasıyla oluşan koşulların, işçi sınıfı daha geri koşullara sahip olsa bile diğer Doğu Avrupa devletlerindeki koşullarla kıyaslanamaz oluşu. İkinci faktör için Polonya 1981'e dönmemiz gerekiyor. Zira bu tarihe dek Doğu Avrupa'daki tüm ayaklanmalar benzer parametrelerde gündeme gelmekteydi; politik devrimin ön saflarında işçi sınıfının bariz ağırlığı, geleneksel mücadele yöntemlerinin belirleyiciliği, bürokrasiye karşı mücadeleyi hedefleyen ama ne kapitalizmi ne de burjuva demokrasisini referans almayan, aksine aman vermeyen bürokrasinin diktatörlüğüne karşı taban örgütlerinin kontrolüne dayanan bir mücadeleler dizgesinden söz ediyoruz.

Bu tarihten itibaren diğer toplumsal kesimler; gençlik, kentli orta sınıflar başrolü üstlenmeye başladılar. Romanya'da yaşanan olaylarda görüldüğü gibi bu kesimlerle rejimin kolluk kuvvetleri olarak araçlaştırdığı diğer sınıf kesimleri -örneğin madenciler- arasında kanlı çatışmalar yaşandı.

O halde 1980'lerin başında politik devrim için mücadelenin başına ne gelmişti? Polonya'da işçi sınıfı, Avrupa düzeyinde yaratılmış olan en büyük sendikal yapılanmayı inşa etti. Solidarnosc(3) 10 milyonu aşkın üyesiyle -o dönemde FAC'ın en büyük sendikal konfederasyonu DGB 8 milyondan az üye sayısına sahipti- Sovyet bürokrasisi ile POUP -Polonya Birleşik İşçi Partisi- işbirliği üzerinde yükselen iktidarı sıkıştırmaya başlamıştı. Batı ve doğu dünyasının gözleri Polonya'ya çevrilmişti. Bu döneme dek gerçekleşen seferberliklerin doğuda ve batıda paralel ve düzenli bir seyir izlemekte oluşu gözlerden kaçmamalıdır; Fransız Mayısı/Prag Baharı, Polonya 1970/Portekiz 1975 devrimi. Doğudaki ve batıdaki seferberlik dalgaları birbirini beslemekte ve iç içe geçmektedir. Polonya'da büyümekte olan devrim, doğudaki yozlaşmış işçi devletlerinin geleceği açısından muazzam bir potansiyel taşımaktadır ama aynı zamanda bu hareketin sonuçları, batıdaki sınıf mücadeleleri açısından da tayin edici olacaktır. Objektif durum tüm dünya halklarının ve işçi sınıfının mücadeleleri için son derece elverişlidir. İran'da hem Sovyet bürokrasisi hem de ABD emperyalizmi tarafından desteklenmekte olan Şah rejimi devrilmektedir. Nikaragua'da Somoza diktatörlüğü alaşağı olurken, Sandinist devrim zafere ulaşmıştır. İspanya'da Franco diktatörlüğünün son bulmasına yol açan devrimci krizin ardından, Monarşi rejimi düzeni tesis etmekten uzaktır.

1980 yılında dünya devrimci süreci açısından her şey mümkün görünmektedir. Aynı yıl Solidarnosc'un gerçekleştirilen ikinci kongresinde devrimci sol ve sosyalist eğilimler (aralarında Edmund Baluka ve Dördüncü Enternasyonal güçleri de bulunmaktadır -çn) sosyalist bir programla ve üretim araçları üzerindeki devlet mülkiyetine sahip çıkarak işçi demokrasisi için mücadele temelindeki kararların zafere ulaşmasını sağladılar. Ne var ki aynı sektörler, küçük bir oy farkıyla sekreterlik seçimlerini kaybeder. Sendika sekreterliğine Lech Walesa ve ekibi geçecektir. 80'lerin başında güç dengelerindeki bu yeni kümelenme ve güçlü hareket karşısında, 1981 yılında Polonya başbakanı Wojciech Jaruzelski olağanüstü hal ilan etmek durumunda kalır. Walesa 14 Kasım 1982 yılına dek 11 ay boyunca ülkenin güney doğusunda Sovyet sınırı yakınlarında tutuklu kalacaktır. Bu sırada sendikanın devrimci sol kanadına yönelik hesaplı bir tutuklama ve tasfiye dalgası başlatılmıştır. Walesa Nobel Barış Ödülü'nü kazanacağı 1983 yılında, Gdansk tersanesindeki elektrikçilik görevine geri döner.

Sendikaya yönelik bu yaygın saldırı dalgası koşullarında ve emperyalizmin ve Katolik kilisesinin Walesa imajını parlatmaya yöneldiği dönemde, emperyalizm, kilise, Kremlin ve POUP/Jaruzelski arasında kilit önemde görüşmeler gerçekleştirilir ve kontrollü bir geçiş konusunda anlaşmaya varılır. Polonya'daki bürokrasi -tıpkı diğer meslektaşları gibi- kapitalist restorasyon sürecinin inceliklerini öğrenmeye başlamışlardır. Bir yandan askeri aygıt işçi hareketi üzerinde korkunç bir şiddet uygularken, diğer yandan Walesa'ya ikinci kongre kararlarına ihanet etmesi ve böylelikle sürecin kapitalizme ve burjuva demokrasisine doğru yönlendirilmesine önderlik etmesi için fırsat sunulacaktır.

Tıpkı İspanya'da yaşanan süreçte olduğu gibi geçiş sürecinde herhangi bir kopuş yaşanmaz ve geçiş tümüyle kontrol altında tamamlanır. Bu durumun sonuçları Polonya'nın ötesine taşacak, dünya işçi sınıfının bilincinde ağır tahribatlara yol açacaktır. Emperyalizm bürokrasiye koltuk çıkararak ölümcül bir işçi devrimi tehdidini bir süreliğine daha savuşturmayı başarmıştır.

1989: Kaçınılmaz Son

1989 yazında binlerce Doğu Almanyalı, Batıya geçebilmek için tatilden de yararlanarak Macaristan ve Çekoslovakya'da bulunmaktadır. 7 Ekim tarihinde Honecker önderliğindeki SED, DAC'ın 40. kuruluş yıldönümünü kutlamaktadır. Aynı esnada Leipzig'de polis tarafından vahşice bastırılan gösteriler patlak verir. Ne var ki, gösteriler bir türlü durdurulamamakta ve tüm ülke geneline yaygınlaşmaktadır. İktidar bu gösterileri şiddet yoluyla bastırmaya devam edip etmemekte kararsızdır. Honecker 18 Ekim tarihinde iktidarı Egon Krenz'e bırakır. Hareketin önderliği Alman Metodist kilisesi tarafından kontrol edilmekte olan "Yeni Forum" hareketine geçmiştir. SED, "Yeni Forum" hareketiyle pazarlıklara girişmeye çalışır. 2 Kasım tarihinden itibaren bürokrasinin yönetim merkezinden art arda istifalar gündeme gelmeye başlar. 5 Kasım cumartesi günü Berlin'de 1 milyondan fazla Demokratik Almanın katıldığı bir miting gerçekleştirilir. Bu mitingin sonunda "Yeni Forum" üyelerinin, entelektüellerin Evangelist kilisesi temsilcilerinin ve hatta bizzat bürokrasinin bazı kesimlerinden temsilcilerin katıldığı konuşmalar yapılır. Konuşmaların ana eksenini, serbest dolaşım, örgütlenme özgürlüğü, tek parti rejimine son verilmesi, basın özgürlüğü ve

serbest seçimlere gidilmesi oluşturur. 7 Kasım'da Kremlin bürokrasisinin sadık müttefiki olan hükümet başkanı istifa eder. Yeni hükümet başkanı Hans Modrow, tek parti rejimine son verileceğini ve serbest seçimlere gidileceğini ilan eder, aynı zamanda iki Almanya arasında serbest dolaşımın kolaylaştırılacağına söz vermektedir. Ama artık çok geçtir ve kitleler artık hiçbir söze güvenmemektedir. Hareket hız kaybetmez. 9 Kasım günü Doğu Berlinli kitleler duvara yüklenmeye başlar, polis ve ordu ise müdahale etmez. Gorbaçov Moskova'dan askeri birliklere, kitleleri bir kan banyosuna itecek hareketlerden kaçınmaları talimatını gönderir. Duvar düşmüştür.

Herkes birleşmeye karşı

Tüm güçlerin gelişmeler karşısındaki tepkileri ortaktır; birleşmeyi talep etmekte olan kitlelerin bağımsız eyleminin durdurulması. Tüm belirleyici güçlerin ortak pozisyonu, Yalta ve Postdam'da açığa çıkan statusquo'nun devamı yönündedir. FAC'da birleşmeden yalnızca Başbakan Kohl söz etmektedir ama kitlelerin talep ettikleri yönde değil. Başka bir deyişle Kohl, DAC'ın belirsiz bir süreliğine yaşamaya devam etmesi eğilimindedir. 13 Kasım günü Kohl, bir dizi şartın yerine getirilmesi karşılığında DAC'a geniş bir yardım paketi önerir; serbest dolaşım hakkı, basın ve parti özgürlüğü ve serbest seçimlere gidilmesi. Alman burjuvazisi DAC'ın kuruluşundan beri süreci kontrol etme arzusundadır. Kohl önerisini şöyle tamamlamaktadır; ekonomik yardımlar ekonomi üzerindeki devlet kontrolünün son bularak pazar ekonomisine geçilmesi şartına bağlanmıştır. Alman burjuvazisinin niyetleri şüpheye yer bırakmayacak denli açıktır, ne var ki, geçiş süreci tamamlanana dek kendisine bağımlı bir DAC'ın yaşamasına ihtiyaç duymaktadır. Kohl "özgürce yeniden birleşmeden" söz ettiğinde, SPD Batı Berlin belediye başkanının yapmış olduğu açıklama dikkat çekicidir, "Başbakan Doğu Almanya'daki dönüşümden hiçbir şey anlamadığını göstermektedir, önerileriyle Doğu Almanya'daki demokratik devrimi riske atmaktadır". Belediye başkanı deklarasyonu şöyle tamamlar; Almanların yeniden buluşmalarını kutlarken yeniden birleşmekten söz etmek yerinde değildir. Liberal Dışişleri Bakanı Hans Dietrich Genscher ise "yeniden birleşme" sözünü reddederek Alman birliği sözcüğünü kullanmaktadır. Zira birlik iki Almanya'nın aynı devlet çatısı altında birleştirilmesini içermemektedir ona göre.

Öte yandan Doğu'daki hareketin önderliği de "yeniden birleşmeden" yana değildir. Daha ileride "İttifak 90"a dönüşecek Yeni Forum, Demokratik Almanların yeniden birleşmeyi değil, DAC'da reformu istediklerini ısrarla vurgulamaktadır. Ama çok geçmeden yığınlar yeniden birleşmeden yana olduklarını ortaya koyacaktır.

Almanya'nın yeniden birleşmesi

Artık süreç kontrolden çıkmış, iki Almanya arasında işlevsiz kalan duvarı aşan yığınlar, kitlesel olarak batı tarafına geçmektedir. 18 Mart 1990 tarihinde biraz daha zaman kazanmak için, DAC'da ilk çok partili seçimlere gidileceği duyurulur ama işlevsiz kalır. 31 Ağustos'a gelindiğinde, FAC ile DAC arasında "yeniden birleşme" anlaşması imzalanır. 12 Eylül 1990'da ise "iki artı dörtler anlaşması" olarak anılacak bir anlaşma, iki Almanya'nın temsilcileriyle dört işgalci güç arasında imzalanacaktır. SSCB'nin "yeniden birleşmeyi" kabul etmesinin ekonomik bedeli 24 milyar Mark ve 500 bini aşkın işgal ordusu mensubunun ve ailelerinin SSCB'ye taşınmasının masraflarının üstlenilmesidir.

3 Ekim 1990 tarihinde DAC -Doğu Almanya- ve FAC -Batı Almanya- yeniden birleşirler. 14 Kasım 1990 tarihinde ise, Alman hükümeti Odder Neisse hattını esas alarak ve böylelikle Silezya, doğu Pomeranya, Danzig-Gdansk- ve Doğu Prusya üzerinde hiçbir hak talebinde bulunmayacağını ilan ederek Polonya hükümetiyle bir anlaşma imzalar. Bir sonraki ay "Birleşik Almanya'da" ilk genel seçimler gerçekleştirilir. Yukarıda sözünü ettiğimiz pozisyonlar göz önünde bulundurulduğunda Kohl'un CDU (Hıristiyan Demokratik Birliği)'sunun kolay bir zafer elde ettiği tahmin edilebilir. "Yeniden birleşen" Almanya -sonradan Avrupa Birliği'ne dönüşecek- Avrupa Topluluğu'nun ve NATO'nun bir üyesine dönüşür. Kitle hareketinin basıncı sonucu gerçekleşen birleşmenin FAC'a maliyeti korkunç düzeyde olur. Birleşmenin ekonomik maliyeti -Berlin Hür Üniversitesi çalışmalarına göre- 1 trilyon euro civarında hesaplanmaktadır. Birliğin Alman ekonomisine maliyeti ağır bir darbe anlamına gelir ama kapitalist restorasyonun Doğu'daki sonuçları önceki süreçten bir farklılık arz etmez. Eski DAC bölgesi yeniden endüstrisizleştirilir, işsizlik rakamları %20'ler düzeyine sıçrar. Eski DAC'dan daha iyi ücret ve iş koşulları arayan kitlelerin Batı'ya doğru yığınsal

göçü süreklilik arz eder ve daha da önemlisi Almanya'nın doğusu nüfus kaybetmeye halen devam etmektedir.

EK Bölüm: Duvarın yıkılışının sonuçları

1- Duvar, krizin ötelenmesine ve tüm doğu Avrupa rejimlerinin ve eski SSCB'nin yıkılmasına yol açtı

Berlin Duvarı'nın yıkılışı, kitleler nezdinde nefret uyandıran bürokratik parti ve polis rejimlerine karşı güçlü bir halk seferberliği dalgasını beraberinde getirdi. DAC'da Duvar'ın çöküşünün ardından tüm doğu Avrupa'daki bürokratik diktatörlükler birbiri ardına devrildi.

Bu süreç

Sovyetler Birliği'ndeki SBKP (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) rejiminin çöküşüne dek uzandı. İşçi sınıfı politik devrimin belirleyici öznesi olma pozisyonunu kaybetti. '80 ve '90'lı yıllarda Stalinist rejimlerin çöküşüyle sonuçlanacak sürecin önderliğini, kapitalizmin sunacağını varsaydıkları fırsatlarla gözleri kamaşmış durumdaki gençler, öğrenciler ve orta sınıflar üstlenmekteydi. Demokratik süreçler, bizzat iktidardaki bürokrasi tarafından çoktan yürürlüğe sokulmuş olan kapitalist restorasyonu ne durdurmaya muktedirdiler ne de böylesi bir perspektifle donatılmışlardı.

2- Avrupa Topluluğu/AB saflarındaki güçler dengesinde belirleyici dönüşüm

Almanya'nın yeniden birleşmesi, Savaş sonrası Avrupa'da oluşmuş dengeleri dönüşüme uğrattı. Almanya yalnızca en kalabalık ve endüstrileşmiş ülke olarak değil, aynı zamanda Almanya'nın doğusundaki pazarların -şüphesiz DAC ile çok

önceden beri kurulmuş ilişkilerin sayesinde- açılmış olmasıyla elde ettiği ayrıcalıklardan hareketle politik ve ekonomik sahnede başrolü yeniden üstlenmeye başladı. Fransa, Avrupa Topluluğu'nun oluşturulması süreciyle Almanya karşısında elde ettiği görece eşitliği yitirdi. Almanya, Avrupa Parlamentosu aracılığıyla Fransa tarım sektörünün masraflarının büyük kısmını üstlenerek pazarlık kozunu ele geçirdi. Fransız tarımına yönelik devlet desteklerinin kesintiye uğraması rejimi dengesizleştiren bir faktöre dönüşecekti.

3- Sınıf bilincinde derin bir karmaşa

Doğu Avrupa'daki Stalinist rejimlerin alaşağı olmasına yol açan seferberliklerin karakterini çarpıtmak için yoğun bir çaba sarf edildi. İşçi sınıfı ve gençlik tüm iktidar güçlerince; burjuvazi, sosyal demokrasi ve eski Stalinistler tarafından o denli yoğun bir sosyalizmin ölümü ve kapitalizmin nihai zaferi söylemi bombardımanına tutuldu ki, sonuçta muazzam bir ideolojik karmaşa ve moral çöküş oluştu. Kapitalizme karşı inandırıcı bir alternatif bulunmadığı inancı, başımıza gelenlerin kaçınılmaz bir son olduğu düşüncesinin yaygınlaşmasına yol açtı. Mücadele perspektiflerinin yitirilmesi ve sosyalizme karşı yürütülen kampanya, belirleyici etkilere yol açacaktı. Sınıf mücadelesi açısından zorlu bir viraj dönülmeye başlanmıştı.

Doğu Avrupa ve eski SSCB'deki işçi sınıfı, işsizlik ve yaşam koşullarındaki korkunç çöküşle, kapitalist restorasyonun en acı sonuçlarıyla yüzleşti. Çin'de Stalinist baskı rejimiyle kapitalist üretimin oluşturduğu zehirli karışımın yaşam koşullarını, akla hayale gelmez ölçülerde nasıl çöküntüye uğrattığını görüyoruz. Rusya'da da restorasyon 2. Dünya Savaşı'nın üretimde yol açtığı gerilemeye benzer sonuçlara yol açıyor.

Öte yandan kapitalizmin hâkim olduğu ülkelerde de açlığın ve sefaletin yaygınlaşmasına tanık oluyoruz. Kapitalizmin hizmetindeki ideolojik propaganda, kapitalist ekonominin gerçek çelişkilerini örtmeyi başaramıyor ve bu çelişkiler giderek daha korkunç sonuçlara ve yıkımlara yol açıyor. İçinden geçmekte olduğumuz bu tahripkâr kriz koşulları karşısında, kapitalizmden devrimci bir

kopuşu sağlamak adına, mücadele silahına yeniden sarılmaktan başka yol yok.

Dipnotlar:

1.) BrettonWoods Anlaşması: Temmuz 1944'te ABD'nin New Hampshire eyaletinin küçük bir beldesi olan BrettonWoods'ta toplanan Birleşmiş Milletler Para ve Finans konferansında imzalanan "Uluslararası Para Anlaşması". Doğu Bloku ülkeleri dışındaki 44 ülkeden 730 delegenin katıldığı bu anlaşma ile katılan ülkelerin paraları için sabit kur esası benimsenmiş ve anlaşmaya katılan her ülkenin parasının değerinin, dolar esas alınarak saptanması kabul edilmiştir. 2. Dünya Savaşı sonrası dünya içinde ABD'nin emperyalist bir güç olarak ortaya çıkışında belirleyici önem taşımış bir anlaşmadır.

2.) COMECON: Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi, Stalinizm'in kontrolü altında, bürokratik işçi devletleri arasında 25 Ocak 1949'da kurulan uluslararası örgüt. Merkezi Moskova'daydı ve üye ülkeler, tüm yeryüzündeki sanayi üretiminin üçte birinden ve ulusal gelirin dörtte birinden fazlasını sağlamaktaydı.

3.) Solidarnosc: "Dayanışma Hareketi" olarak da bilinir. Polonya'nın Danzig kentinde Eylül 1980'de kurulan bağımsız sendika. Aralık 1981'de ilan edilen sıkı yönetimle sendikanın faaliyetleri durduruldu ve Ekim 1982'de Polonya Ulusal Meclisi'nin kararıyla resmen kapatıldı. 1980 yılında gerçekleştirilen kongre sırasında Pierre Lambert ve Nahuel Moreno'nun başını çektiği Dördüncü Enternasyonal güçleriyle temas halindeki EdmundBaluka ve yoldaşları ile Lech Walesa'da kristalize olan eğilim arasındaki farklı program anlayışları, aynı zamanda bu en yüksek politik devrim deneyiminin kaderini belirleyecekti.